

Izhaja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise
pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 26.

V Ljubljani, 20. septembra 1898.

Letnik IV.

† Cesarica Elizabeta.

Avstro-ogerska monarhija je letos slavila petdesetletni jubilej svojega ljubljenege vladarja. Narodi širne naše Avstrije so tekmovali, kako bi ob tej slovesni priliki izrazili svojemu cesarju udanost, zvestobo in ljubezen; slavnost je sledila slavnosti, jedna veličastnejša od druge; sivi starček na prestolu habsburškem je večkrat jokal veselja, videč tako otroško udanost; petdeset let nosi krono na svoji glavi, zlato krono, ki je pa težka in ovita s trnjevim vencem. In še ni bilo dovolj trpljenja!

Sredi šumnih jubilejskih veselic je kakor strela udarila nesrečna vest tam od lepega genevskega jezera mej našo vladarsko hišo in mej narode avstrijske, — da cesarice Elizabete ni več. Ta vest je hipoma storila konec vsem slavnostim letošnjega leta; veselje, ki je odmevalo preje po naših mestih, trgih in vaseh, se je izpremenilo v čut globoke žalosti; skrile so se živobojne zastave raznih narodnostij in pokrajinj in se zamenile s tožnim, črnim okrasjem.

Zadela je cesarico v Genevi na Švicarskem 10. t. m. ob $\frac{3}{4}$ 2. uro smela roka propalega anarhista Lucchenija, rojenega l. 1873 v Parizu in pristojnega na Laško. Zabodel jo je s trirobato, devet centimetrov dolgo pilo ravno v trenutku, ko se je hotela na parniku prepeljati iz Geneve v Territet, kjer je nekaj časa bivala. Rana je bila smrtna, kajti mila vladarica je izdihnila svojo blago dušo po preteku pol druge ure. Kri ji je odtekla na znotraj in zdravniki trdijo, da pokojnica ni mnogo trpela, ker je umrla v nezavesti.

Truplo prerano umrle cesarice prepeljali so na Dunaj in v soboto, 17. t. m. pokopali z vso slovesnostjo in ob ogromni vdeležbi prebivalstva z vseh strani države v cesarski grobnici v cerkvi oo. kapucinov.

Cesarica Elizabeta je bila porojena 24. decembra 1837 v gradu Possenhofen, blizu glavnega bavarskega mesta Monakovo. Bila je tretja hči bavarskega vojvode Maksimiljana Jožefa in vojvodinje Ludovike. Poročila se je s cesarjem Fran Josipom 24. aprila 1854 na Dunaju v avguštinski cerkvi. Leta 1856 meseca novembra obhajala je cesarica svoj god

v Ljubljani in naslednje leto meseca marca ogledala si je postojnsko jamo.

Nepopisna žalost je zadela njeno maternó srce 30. jan. 1889, ko je zvedela strašno novico o smrti jedinega sina prestolonaslednika Rudolfa. Toda kmalu je prenesla tudi to bol, vendar oblaki otožnosti niso več zginili z njenega čela. Ogibala se je vedno bolj javnemu življenju, mnogo je popotovala, v domovini pa je najraje bivala v gradu Laincu.

Letos prve dni julija pa je iznenadila vse zveste podanike nemila vest, da je cesarica obolela in da pojde v zdravilišče Nauheim. Tu se ji je v malo dneh zboljšalo zdravje in 29. m. m. se je preselila v Territet ob genevskem jezeru, kjer pa je mesto popolnega zdravja našla le prerano smrt . . .

Avstrija žaluje za svojo cesarico; ni umrla doma v krogu svojih dragih, ni umrla sredi svojega ljudstva, ki ga je ljubila z vsem žarom svoje materinske ljubezni, ampak smrt jo je zadela daleč v tujini, v krasni švicarski deželi. Iskala je tam zdravja po ravno kar preboleli bolezni. Vse je šlo na bolje, nove sile so se jele povračati v oslabeledo telo in duh se je jel vedriti, a bodalce podivjanega človeškega izvržka ni prizaneslo slabotni, priletni ženi, ki ni storila nikomur nič žalega. To ni bil političen umor; morilec se ne more obdajati s slavo mučeništva, njegovo dejanje je bilo izraz skrajne človeške propalosti in zlobe; ta podivjanost anarhistične sekte pa je — in to naj si moderne države dobro zapomnijo — edino le praktično izvedena teorija, ki se šopiri kot absolutna, čista veda po naših vseučiliščih; moderna država ne pozna Boga, moderna družba ne pozna krščanstva, in človek brez pozitivne vere je že sam ob sebi anarhist, ker ne pripozna nikake avtoritete.

Cesarica Elizabeta pa je postala žrtev te novodobne struje, ki se je začela z liberalizmom in končala z anarhizmom. Kar so pričeli učenjaki z „lučjo čiste pameti“, to hočejo Luccheni in njega tovariši končati s krvjo.

Tako nizki smrti je morala blaga vladarica ukloniti svojo venčano glavo. Vzeta je narodom avstrijskim, kjer je bila zbog svoje ljubeznivosti toliko priljubljena. Ob nje krsti

žaluje trdo izkušani cesar, solze pretakajoč za svojo zvesto soprogo. Ubožci so zgubili svojo mater; roka, ki je delila toliko dobrot, je mrzla, je mrtva.

Lahko rečemo, da najlepša poteza iz nje-nega značaja je bila nje sočutno srce. Bila je srečna, ako je mogla deliti dobrote, in storila je res nebroj dobrega. Ni bilo skoraj dobrodelne naprave, kjer bi ona ne bila prva dala cesarskega daru v lajšanje bolečin in uboštva. Obiskavala je trpeče bolnike po bolnišnicah, povsod polna ljubezni v besedah in dejanjih, ni se bala nalezljivih boleznij, ni se sramovala stopiti v priprosto sobico delavske rodbine, bila je ljudomila in radodarna, kakor nje zaščitnica sveta Elizabeta.

V soboto popoldne pa je bila končana tudi nje zadnja pot. Lepo popoldansko solnce poznega poletja je obsevalo cesarsko dunajsko mesto, katero pa je bilo utopljeno v globoko, odkritosrčno žalost. Raz visoki zvonik veličastne cerkve sv. Štefana so visele štiri črne zastave, vihrajoč proti štirim stranem sveta. Nesli so umorjeno cesarico k zadnjemu počitku v rakev kapucinskega samostana. Imela je res cesarski pokop. Njeni krsti sta sledila dva cesarja, trije kralji, veliko knezov, princev in nadvojvod. Cerkvene obrede je opravil dunajski kardinal Gruscha ob obilni asistenci. Ganljiv je bil prizor, ko so zadoneli glasovi žalobnega „Miserere“ in „Libera“, tedaj se je cesar, ki je prej se držal vojaško po koncu, zganil. Princezinja Gizela in nadvojvodinja Valerija pa sta začeli glasno jokati; pri zadnjih besedah: „requiem aeternam...“ pa se tudi cesar ni mogel premagovati in solze so mu zalile obraz. Pri pogrebu je bila zastopana tudi dežela kranjska po svojem glavarju Deteli in ljubljansko mesto po županu Hribarju.

Manifestacije slovenskih delavcev. V soboto popoldne, ko je vsa Ljubljana praznovala, so ljubljanski delavci na sijajen način pokazali, kako globoko čutijo s prejasnim vladarjem. V dolgih vrstah pomikale so se okoli 4. ure delavske čete proti stolnici. Vzbu-jale so občno pozornost. Delavci g. Mathiana imeli so na rokavih vsi žalna znamenja. Lepo je bilo videti, da sta na čelu svojih delavcev korakala gospoda Mathian star. in mlajši. Od Tönniesa je prikoralo kakih 300 delavcev: zidarjev, kovinskih strugarjev, vlivarjev, mehanikov, kotlarjev itd. Tudi slovenski zidarji so bili častno zastopani, kakor tudi tovarne: predilnica, Koslerjeva, Samassova, Činklova, usnjarska tovarna g. Janeža in tiskarji. Poleg teh sta svoje delavce pripeljala tudi gg. Maly in Žabkar, tako da je bila stolnica natlačeno polna delavstva. Delavstvo je s toplimi besedami pozdravil častiti gospod generalni vikar Flis. V jedrnatih besedah je opisal žalostni dogodek v cesarski hiši in pohvalil delavstvo, da o tej priliki krepko dokazuje svoje krščansko in avstrijsko mišljenje. Z veliko pobožnostjo molili so nato delavci sv. rožni venec za dušni pokoj mile cesarice. Nato so šli okoli mrtvaškega odra, ki je bil postavljen sredi cerkve, ter se razšli po mestu. Opomniti je še, da je sobotni popoldan tukajšnja c. kr. tobačna tovarna deloma praznovala.

V nedeljo dopoldne pa je v znak sožalja uprizorilo krščansko-socijalno delavstvo drugo impozantno demonstracijo v obliki velikega ljudskega shoda; najprej se je čitala v uršulinski cerkvi sv. maša ob ogromni udeležbi, potem pa je bil ob 10. uri v dvorani „Katoliškega Doma“ ljudski shod, katerega je sklicalo tukajšnje katoliško delavsko društvo. Udeležilo se je tega shoda nad 600 delavcev. Predsednikom je bil izvoljen g. Jakopič, podpredsednikom g. Myslivec iz Prage, in tajnikom g. Štefe. Predsednik Jakopič razloži v kratkih besedah resni pomen današnjega zborovanja, spominjajoč se groznega dogodka in pozdravi došle goste iz Kroke, Kamne gorice, Tržiča in Prage. Dnevni red je bil: „Izraz sožalja Njeg. Veličanstvu cesarju.“ K tej točki je govoril g. Gostinčar: „Iskajoč zdravja našla je pokojna cesarica smrt od roke morilčeve; vedno je delila dobrote, imela je vedno odprto srce in odprte roke; to plemenito ženo umorila je kleta roka propalega anarhista, ki ni vreden, da se imenuje človek. Slovenski krščanski socijalci smo sklenili, sklicati velik ljudski shod, kjer bomo izrazili svoje sožalje presvitlemu cesarju. Premisliti pa nam je tudi, koliko zla se zgodi vsled trosenja krivih naukov mej ljudstvo; anarhijo ima na vesti cela človeška družba, najbolj pa tisti, ki trosijo s svojim brezverstvom prokletstvo mej narode. Mi hočemo družbo reformirati s krščanstvom in konec bo nasilstev. Nazaj krščanstvo na visoke šole, h krščanstvu naj se povrnejo države in ljudstva, in le to bo zmagalo anarhijo, ne pa topovi in bajoneti.“ Po teh navdušeno govorenih in navdušeno slišanih besedah so zborovalci zapeli cesarsko pesem, potem pa se je stojé in soglasno sprejela sledeča sožaljna izjava, ki se je po brzozjavu odposlala na cesarski dvor:

„Veličanstvo, presvitli cesar!

Na ljudskem shodu v Ljubljani zbrani slovenski delavski stanovi Vašemu Veličanstvu izražajo svoje globoko sožalje nad bridko izgubo, ki je s smrtjo ljubljene cesarice zadela Vaše Veličanstvo in celo državo; ob tej žalni priliki znova zatrjujemo svojo neomejeno udanost, proseč Boga, da nam v teh dneh bridkostij podpira in ohrani plemenitega vladarja; iskrenega prijatelja in podpornika delavskih stanov. Bog obvaruj, Bog ohrani nam cesarja, Avstrijo!“

Govoril je še g. Myslivec iz Prage, ki je prišel na nameravano vseslovensko slavnost kot zastopnik „Lidovih Novin“ in prinesel pozdrave čeških krščanskih socijalcev. — Na shod so došle brzozjavke iz naslednjih krajev: Celje, Šmartno-Sap, Št. Vid pri Zatičini, Gorica, Zagorje ob Savi, Križe pri Tržiču, Št. Peter na Krasu, Kamna Gorica, Radeče pri Zidanem Mostu. — Dalje so shod pozdravili: Državni poslanec čast. gosp. J. Žičkar, Katoliška delavska družba v Idriji, bivši predsednik „Zveze“ g. Zalesjak.

Tako je Ljubljana in zlasti naše krščansko-socijalno delavstvo izrazilo svojo žalost nad smrtjo blage cesarice Elizabete. Molili so naši delavci za blagor Nje duše, kateri daj Bog večni mir in pokoj!

Grobokopi.

Vodja nemških socialnih demokratov Liebknecht je rekel leta 1890., da morajo od liberalizma vzgojeni proletarci postati grobokopi svojega očeta. V istini postajajo več, nego jim je prerokoval Liebknecht: postajajo zverine, katere ne prizanašajo tudi nedolžni krvi ne, ampak moré, ker jim diši človeška kri. Oni ne sovražijo le onih, ki so krivi njihove bede — kaj se? — ravne tem so se vdinjali — ampak sovražijo pravično oblast samo. Ni jim sveta dolžnost do Boga — kako bi mogli poznati dolžnosti do vladarjev? Vreči jarm s tilnika, streti vse, kar nas veže v vrejeno družbo, v potokih krvi izprati družabni nered in se brez pomisleka strmoglaviti v prepad, — to je njih namen, njih veselje.

Ta ljuta zver, ki preži na družbo, da jo razmesari ob ugodnem trenutku, je anarhizem, vzgojen od liberalizma.

Ta ljuta zver se je vrgla na nedolžno jagnje in je je umorila. Bodalo anarhista je prebodlo blago srce naše ljubljene cesarice.

V rojstni vasi morilca Lucchenija visé črne zastave s hiš. Ljudstvo žaluje, da je njihov rojak padel tako globoko.

Mi delavci tudi z grozo pravimo: Iz naših vrst, iz našega stanu je kača, ki je siknila svoj strup na nedolžno lilijo.

A zaklicati moramo ob tem ves svet pretresujočem dogodku: Mi smo nedolžni, da je neki del našega stanu padel tako globoko, mi smo nedolžni, da se je v ljudstvu razširil strup anarhizma.

Krivi so oni, ki so ljudstvo v tem duhu vzgojili: kriv je liberalizem in kriva je socialna demokracija.

Liberalizem se je trudil, da ljudstvo od-tuji krščanstvu. Kjer so le mogli, so v ljudskih šolah krčili število ur krščanskemu nauku, ali so ga pa čisto izrinili iz šole, češ, da tako zahteva napredek. Na srednjih šolah so pa že začeli učiti stvari, ki so nasprotno veri, in so rekli, da je to znanost. Na visokih šolah pa sedé že očitni brezverci na katedrih in tam vzgajajo učence v nekrščanskem duhu. Na Laškem je ta boj proti krščanstvu posebno očiten, zato so pa tudi anarhistični zločinci ponajveč Italijani. Morilec naše cesarice, Luccheni, je rekel, da je bil že s trinajstim letom anarhist. Trinajstletni smrkovec — pa že anarhist! Ali se ne vidi, da je bila njegova vzgoja kriva njegovega zločinstva? Bolj krivi, nego on, so oni, ki so ga v brezverstvu vzgojili.

Liberalcem se je dobro zdelo, da so v njihovi šoli vzgojeni socialni demokratje zabavljali čez vero. Rigault je rekel leta 1871: Če bi bil jaz stiriindvajset ur policijski prefekt v Parizu, bi najprej dal zapreti Boga; če se ne bi pokoril mojemu povelju, bi ga obsodil na smrt in bi dal njegovo podobo očitno sezgati. Jezusa Kristusa imenujejo v svojih listih le tesarjevega sina. To mišljenje je vzgojil liberalizem. Ali se je čuditi, da gredó sedaj anarhisti dalje? Če smejo sovražiti Boga in vero, zakaj ne bi smeli sovražiti cesarja in državo? Anarhistovska zveza, katera se je sestavila leta 1869., pravi v svojem oklicu:

Zveza mednarodnih bratov hoče splošno, socialno, modroslovno, gospodarsko in politično revolucijo hkrati. Od sedanjih razmer, katerih temelj je zasebna last in izkoriščevanje, versko in metafizično, meščansko-doktrinarno ali jakobinsko-revolucionarno načelo oblasti (avtoritete) ne sme najprej v Evropi, potem

na celem svetu ostati kamen na kamnu. Mi kličemo: Mir delavcem! Svoboda podjarmljenim! Mi pa kličemo tudi: Smrt gospodom! Smrt izkoriščevalcem in jerobom! Mi hočemo uničiti vse države in cerkve z njihovimi verskimi, političnimi, pravnimi, denarskimi, policijskimi, znanstvenimi, gospodarskimi in socialnimi napravami, zato da se vsi milijoni ubogih goljufanih, usuznjenih, trpinčenih in izkoriščevanih človeških bitij oprosté od svojih oficijelnih in oficijoznih voditeljev in dobrotnikov, bodisi da so ti družbe ali posamezniki. V popolni prostosti naj si od-dahnejo zatiranci!»

To je namen anarhistov. Liberalci vpijejo vedno, da hočejo popolno svobodo. Kaka je ta popolna svoboda, to nam kažejo dejansko anarhisti, ki vpeljujejo svobodo bodala, svobodo umorov, svobodo pokončanja.

Ali je država zmožna, da ukroti take zverinske nazore? — Če tako dela, kakor zdaj, jih ne bo mogla omejiti, ampak jih bo še bolj utrdila. Če bo še nadalje na škodo delavskega ljudstva podpirala kapitalizem in ne bo skrbela za versko vzgojo ljudstva, potem je država svoj lastni najnevarnejši grobokop. Dokler se bodo trinajstletni smrkovci na šolskih klopih že bahali z brezverstvom in anarhizmom, toliko časa ni mogoče misliti na mir in red.

Nedolžna žrtev, ki si se zgrudila pod udarcem brezverskega anarhista s cesarskega prestola v prah! Tvoj umirajoči pogled naj presune srca vladarjev in mogočnjakov! Smrtna bledota Tvojega milega lica, ki je vzbudila v njih strah in trepet, naj jih navda z resnimi mislimi! Smrtni vzdih Tvojih bledeh ustnic naj trepeče nad zmedeno Evropo in naj kliče, da le dvoje more rešiti vladarje in države pogina: Pravičnost proti delavskemu ljudstvu in skrb za krščansko vzgojo njih podložnikov.

Mi pa krščanski delavci in z nami vse krščansko ljudstvo, mi ob tem trenutku živje nego kdaj prej, čutimo, da smo mi steber države. Tudi mi se borimo za svoje pravice, a ne z bodali, kakor zavrtni morilci, ampak z moško odkrito besedo. Naše orodje ni krvavo, naš prapor ni rdeč, naša vest ni krivična.

Kar mi zahtevamo, je pravica; svoboda, ki jo hočemo mi imeti, je spoštovanje krščanskih zakonov, varstvo ljudstva, gmojni napredek delavstva, mir med narodi, ljubezen do domovine, pošteno življenje pod varno streho v ljubi družini pri lastnem ognjišču. To mi hočemo in dajemo Bogu, kar je božjega, cesarju, kar je cesarjevega.

Mi smo najkrepkejši jez proti povodnji anarhizma. Država naj skrbi, da se ta jez ne podere pod udarci sovražnega kapitalizma in brezverstva.

Vrnite ljudstvu pravično blagostanje in varujte mu krščanstvo! Če to storite, ne bodo vladarji trepetali pred morilci in grobokopi, ampak mirno bodo smeli položiti svojo glavo k sladkemu počitku v naročje slehernemu svojemu državljanu.

Politika po svetu.

Avstrijske politične razmere postajajo čimdalje bolj zamotane. Državni zbor je sklican sicer na 26. septembra, toda skoraj gotovo je, da bodo nemški nacionalci zopet obstrukcijo nadaljevali. Zastopniki avstrijskih narodov se na Dunaju prekljajo med seboj, a narodi plačujejo Ogrom 70 odstotkov. In kaj je temu vzrok? Avstrijski parlament ni za nobeno rabo več, on ni sposoben za ni-

kako delo. To je povsem jasno, ker v njem ne sedé zastopniki vsega ljudstva. Skozi 30 let se je dosledno čuvalo, da ljudstvo ni prišlo do besede, ampak nekaterniki, buržoaziji. Ljudstvu naj se dá beseda, ljudstvu v celoti, in na mah bo zopet vse v redu. — Splošna direktna in tajna volilna pravica, to je edino zdravilo za sedanje razmere. Zato nas jako veseli, da je odbor slov. katol. polit. društva v svoji seji dne 6. septembra sklenil soglasno resolucijo, ki se glasi: Odbor slov. katol. polit. društva vidi jedino rešitev sedanje državne krize v tem, da se sedanji državni zbor, ki je pokazal popolno nesposobnost za pametno delo, čim preje razpusti in napravi nov volilni red v smislu občne, direktne, tajne volilne pravice.

Proti anarhistom. Zadnji obžalovanja vredni dogodek — umor naše cesarice — našel je nekaj odmev pri evropskih vladah. Vladni listi evropskih držav, zlasti nemški in ruski, pišejo, da treba skupnega postopanja proti anarhistom. Govori se o nekem kongresu vseh evropskih držav, ki bi se pečale s tem vprašanjem. Nemčija meni, da bi morala vsaka država tuje anarhiste izgnati, tako da bi potem vsaka država imela čuvati svoje lastne anarhiste. Toda veliko upanja ni, da se to zgodi, kajti taki glasovi oglašajo se po vsakem umoru, a po navadi kmalu zaspe.

Na turškem otoku Kreta, kjer so bili preteklo leto razni nemiri, nastal je nov upor. Štiri evropske velesile, Anglija, Francija, Rusija in Italija, ki so po grško-turški vojski prevzele nalogo, uvesti na otoku normalne razmere, nimajo pokazati nikakih uspehov, ker druga drugi ne zaupajo. Čim dalje urejujejo ondotne zadeve, tem žalostnejše so. Admirali pozivljajo svoje vlade, naj jim pošljejo novih močij, da ukrote mohamedanske upornike, kar se jim dosedaj še ni posrečilo. Angleži so bombardovali mesto Kanejo, kjer je vsled tega nastal na več mestih požar. Mohamedanci pa moré kristjane in ropajo po mestu. Z mohamedanci so potegnili tudi turški vojaki, in dokler ti Krete ne zapusté, ne bo miru na otoku.

Naša organizacija.

Zavarovalnica za starost. Sedaj, ko je preložen vseslovenski krščansko-socialni delavski shod do spomladi, nam boče vkljub temu resno misliti na to, da si zasnujemo vsaj zavarovalnico za starost delavcev. Te zavarovalnice je delavskemu ljudstvu nujno potreba in je poleg občne in jednake volilne pravice najvažnejša točka, o kateri bi se bilo na shodu razpravljalo. Dobro bi bilo, da bi razna delavska društva in pa tudi posamezni delavci to misel razširjali med delavci in delali na to, da se uresniči. Vspehe pa naj bi naznanili uredništvu »Glasnika«. Z delavsko zavarovalnico za slučaj starosti in onemoglosti prišla bi naša organizacija velik korak dalje in to bi mogočno vplivalo tudi na neprijatelje naše organizacije. Na delo toraj!

Tovarniški delavec.

Javen shod. Dne 5. t. m. je priredilo slov. katol. delavsko društvo javen shod v »Katol. Domu«. Dr. Krek je govoril o judovskih načelnikih in ustanoviteljih socialne demokracije. Marks, Engels, Lassalle, vsi so bili judje in so delovali tudi za judovstvo. — Gostinčar je omenil sklepa deželnega odbora, s katerim se je prepovedalo dr. Gregoriču in Koblarju sodelovanje pri »Slovenskem Listu«. To dejstvo je protizakonito in zna slabo vplivati na posamnike glede državljskih pravic. Dr. Tavčar ni samo deželni odbornik, ampak je sploh strankarsko-politična oseba, o katere političnem delovanju sme vsakdo izreči sodbo. Ker gospod vladni zastopnik ni pustil dalje kritikovati »sklepe o deželnega odbora«, je Gostinčar pozval navzoče, da prav pridno delujejo za slavnost blagoslovljenja »Zvezine« zastave in

vslovenski delavski shod. — Predsednik J a k o p i č je nato zaključil shod s slava-klici cesarju in papežu.

Kršč. socij. polit. društvo „Naprej“ v Celju. V Celju se je sklical za v torek 13. t. m. važen krščansko - socijalni shod kršč.-soc. polit. društva „Naprej“. Prišlo je mnogo gospodov, ki se zanimajo za naše gibanje. Vendar zaradi grozne nesreče, ki je zadela vse cesarstvo, nismo zborovali, ampak, po presrčnem ogovoru v tem oziru, samo brzojavili na zasebno pisarnico cesarjevo iskreno svoje sožalje.

Socijalne zadeve.

Protih Lahom. Umor cesarice Elizabete, izvršen po roki propalega laškega anarhista, vzbudil je po vseh krajih velik odpor proti vsemu, kar je italijansko. Zlasti trdo so prijeli laške delavce. Gospodarske razmere so v blaženi Italiji tako žalostne, da laška zemlja ne more preživljati velikega dela svojih sinov, ki romajo leto za letom v tujino, zlasti k nam iskat si kosce kruha. Sedaj pa so na slabo naleteli, posebno pri nas v Ljubljani. Že predzadnjo soboto na večer je začelo vreti mej slovenskimi stavbinskimi delavci. Izdala se je parola »Lah mora iz Ljubljane!« V pondeljek pa so besedam sledila dejanja. Ko so Lah prišli na delo, so jih Slovenci obkolili in zahtevali, da delo ustavijo in Ljubljano zapusté. To se je tudi zgodilo in sicer se precej mirnim potom. Naši zidarji in tesarji so jih kar trumoma eskortirali iz Ljubljane. Razna časnikarska poročila o krvavih pretepih in pobojih mej slovenskimi in laškimi delavci pa so večinoma pretirana, če ne zlagana. Samo ob sebi se umeva, da je precej bilo konsignirano vojaštvo in je hipoma zamrgolelo po Ljubljani vojaških in zandarmerijskih patrolj, kajti z delavci gotovi faktorji sploh ne znajo govoriti drugače nego z bajoneti. Izgredi proti laškimi delavcem so bili pa tudi na Dunaju, Budimpešti in Celovcu. Tam so Lahe preteпали in iz službe odpustili, na Dunaju so jih Dunajčanke z vodo polijale. Iztiranje laških delavcev iz naših krajev je zanje velik udarec; lahko rečemo, da marsikatera italijanska delavska rodbina bode vsled tega uničena, in to brez kake krivde. Italijansko ljudstvo v svoji celoti nima nikake zveze z anarhisti in je pri tem atentatu bilo nedolžno. Vendar je neovržna resnica, da je laško delavstvo znatno škodovalo domačinom s tem, da je poplavelo naše kraje, zlasti naše stavbarstvo. Za laške reveže pa mi ne moremo skrbeti, ko niti sami nimamo dovolj kruha. Laški proletarijat si bode moral pač sam pomagati izpod jarma zatiralcev, vsaj zemlja njegova je rodovitna, samo da nje sadove uživata žid in framazon.

Bolniške blagajne. Notranje ministerstvo je izdalo interesanten pregled, iz katerega se razvidi delovanje bolniških blagajnic od leta 1890—96. Okrajne bolniške blagajne so imele rezervnega fonda leta 1890. 321.279 gl., a l. 1896. je narastel ta fond že na 2.925.335 gl. Leta 1890 izplačalo se je obolelim udom 2.684.504 gl., a leta 1896. se je izplačalo nad 5 milijonov goldinarjev. Leta 1890 bilo je 2740 blagajnic, a leta 1896. naraslo je število teh na 2921. Blagajne so imele leta 1890. nad 1 in pol milijon udov, leta 1896. pa že čez 2 milijona. Leta 1890. obolelo je 797.683 udov, leta 1896 naraslo je njih število na 1.046.209.

Razmere mej sibirskimi prognanci. Razmere v Sibiriji morajo biti uprav škandalozne. Pred kratkim zadušilo se je na neki ladiji, ki je peljala prognance v Tomsk,

31 jetnikov. Ostali so pa nevarno oboleli. Vlada je ukazala strogo preiskavo.

Drobtine.

»Revija krščansko-socijalne vojske.« Pod tem vzglavjem je prinesel »Slov. Narod« z dne 10. septembra članek, kateremu se mora smejati vsak, kdor opaža javno gibanje. V jedni sapi pripoveduje člankar o veliki delavski armadi in o sredstvih, kako se je zbrala ta armada. Brezobzirnost agitatorjev in neumnost delavcev je po mislih modrega »Narodovca« glavni vzrok, da so se vrgli delavci v roke »klerikalizmu«. S prorskim ponosom pravi, »da bi bilo veselo gledati gibanje teh slovenskih trpinov, ko bi že v naprej ne bilo gotovo, da jim prinese tudi ta shod prej ali slej prebridko razočaranje.« Dalje pravi, da je verska (konfesionalna) organizacija v dosego gospodarskih in političnih namenov — blaznost in da bodo delavci spoznali, da se boré le za interese klerikalizma. Ko se naveliča »modrega« zabavljanja, prične prodajati svojo kramo z besedami: Liberalstvo je obudilo javno vest, in vse, kar se je do sedaj storilo za napredek človeštva in posamnih slojev, je vse vspeh vzbujenja javne vesti. Bravo! Tu je zadeto v črno. Liberalstvo s svojim gospodarskim načelom, po katerem prepušča posamnika samemu sebi, vsvarilo je svetu sedanje gorje. Posamne delavske stroke so se jele uničevati, nastala je velika obrt, v kateri so se uredile razmere v liberalnem duhu. Delavci kot slabeji si niso mogli pomagati — ker jim liberalno gospodstvo ni dovolilo potrebnih sredstev in zakonitega varstva. Vsak zase — zato pa močnejši pohrustaj slabejšega, ako se ne more braniti. Delavci, spoznavši liberalno past, v katero so se vjeli, začeli so misliti in vzbudila se jim je ob upalih licih in lačnih zelodčih — vest. Vest o brezsrčnem liberalnem gospodstvu. To vest in zavest lakote je vzbudil liberalizem, — ker je prinesel s svojim načelom delavskemu ljudstvu sibo uboštva. Liberalci niso nikdar se hoteli vedeti o kakem delavskem varstvu in ako modri Salomon v »Narodu« trdi, da so »klerikalci« vedno ovirali delavske pravice, moramo tu javno povedati, da nam naš kranjski deželni zbor, ki je po svoji večini liberalca, vkljub peticijam in prošnjam noče dati volilne pravice. Kdo je zagovarjal v deželnem zboru občeno volilno pravico? — Primate se za nos, gospod prorok v »Narodu«, — klerikalec Kalan! Kje so bili takrat liberalci? Krščanski socijalci smo peticijonirali za volilno pravico v mestni zastop. No, notri nimate nobenega klerikalca in vendar ni duha ne sluha vsaj o kakem razgovoru o volilni preosnovi v smislu občinske volilne pravice. V deželnem odboru kakor tudi v mestnem zboru sedi mož, prvak liberalne stranke, ki po veselica oznanja »svobodo duše in telesa«, in vendar tega moža nismo se nikdar slišali govoriti za koristi in politično enakopravnost delavcev. Nasprotno pa je v istem hipu, ko je oznanoval »svobodo duše in telesa«, keval verige in nagobčnike svojim slučajno nekoliko odvisnim političnim nasprotnikom. Vprašali bi tudi »modrijana« v »Narodu«, čegavi so predlogi v državnem zboru, s katerimi se je zasnovo vsaj nekoliko delavskega varstva? Modri mož pravi tudi, da je organizatorično delo lahko, ker ni potreba pozitivnega dela. Tu se pač vidi, da mož lovi slepe miši. Koliko posojilnic so ustanovili med kmeti krščanski socijalci! Kdo dela v naših konsumnih društvih, katerih imamo lepo stevilo? Kje je delovanje in ustanovitev delavskega stavbinskega društva? Kje drugo društveno delovanje? Ali morda vse to mesto nas opravljajo liberalci? Seveda, ako je pozitivno delo — zabava, potem v resnici krščanski socijalci nimamo pozitivnega dela. Konečno nam je mož tudi se toliko milostiv, da nam obeta liberalno naklonjenost, naj sklenemo na shodu (seveda, ako bi se bil vršil), kar hočemo, če tudi liberalna inteligenca ne bo imela besede. Za naklonjenost inteligenca, ki delavce v javnih prostorih psuje s steklami psi, se mi

krščanski socijalci prav lepo zahvaljujemo, ostanemo pa zvesti svoji krščanski in narodni zastavi, pod katero homo gotovo prišli do svojega cilja, ki je: sreča na tem in na onem svetu. To pa vkljub »Narodovemu« svarilu, da pod to zastavo ne pridemo »niti k sreči, niti k zmagi«. Iz celega »Narodovega« članka je razvidno, da naše liberalce grozno jezi, da smo delavci toliko pametni, da se organizujemo po svoji volji, ne pa po komandi »svobodnih duš«. Gospoda naj bode le prepričana, da smo si delavci dobro ogledali svoje prijatelje in se oprijeli načel, ki so edino zmožna rešiti pereče socijalno vprašanje v duhu pravičnosti.

Iz trgovskega bolniškega društva. Odbor znanega nemškutarskega trgovskega bolniškega in podpornega društva v Ljubljani je snedel besedo. Na zadnjem občnem zboru je potolažil slovenske trgovske pomočnike s tem, da je obljubil dvojezično uradovanje. »Slovenski List« pa poroča, da so se po umrlem Karolu Tillu izdali samonemski mrtvaški listi. Torej bo treba izvenrednega občnega zbora, da slovenski pomočniki vendar enkrat izpregovoré o tej stvari resno besedo.

Darovi.

Za zastavo slov. kršč. socijalne zveze so darovali: G. Gregor Stanovnik v Horjulu 50 kr., več kršč. socijalistov v Ljubljani 1 gl. 25 kr., č. g. F. Mekinc 1 gl., č. gosp. Fr. Ferjančič 2 gl., vesela družba v gostilni Novi svet 1 gl. 10 kr., g. E. Čepelnik 30 kr., gč. Matilda Križaj, Vevče 1 gl., g. Ant. Križaj, Vevče 50 kr., delavke tobačne tovarne oddelek za pripravo tobaka 3 gl. 70 kr., Gospodarska zadruga v Češnjicah 5 gl., g. Fior. Lesjak 50 kr. Iz Starega trga pri Ložu A. P. 1 gl. 50 kr., č. g. Tom. Kajdiž dekan v Moravčah, 1 gl., delavke Činkel-nove tovarne 2 gl. 20 kr. Bog plačaj stotero in obudi še mnogo posnemalcev.

Izjava.

Ker se od raznih strani širijo vesti, da sem iz katol. pol. društva izključen in da mi je policija prepovedala vsako javno delovanje, izjavljam da so vse te vesti **gola laž** in da jaz edino le radi preoblega dela pri »Slovenskem del. stavb. društvu« ne morem javno delovati. V ostalem pa ni moja navada, svoje prepričanje vsaki teden menjavati kakor to delajo dotični obrekovalci. Jaz ostanem z vest svojemu prepričanju in bodem zopet tudi v javnosti nastopil, kakor hitro mi bode to čas dopustil.

Ker so toraj vse te vesti gola izmišljotina, proglasim vse te obrekovalce za nesramne lažnike.

ARTUR JEAN,

črkostavec.

Posloviti

se mi ni bilo mogoče pri vseh osebno, kličem tem potom vsem prijateljem in znancem srčni z Bogom! Celi naši organizaciji pa, da bi krepko rasla in trdno stala na braniku za svoje pravice, začrtane v našem programu.

Ljubljana, dne 10. septembra 1898.

Zalesjak.

Prečastiti duhovščini in slavnemu občinstvu se priporočam v izdelovanje

vsakovrstne obleke

ter zagotavljam najsolidnišo postrežbo in znižane cene. Vsled mnogoletne izkušnje in z izpitom, ki sem ga napravil na Dunaju v prikojevalni šoli, mi bo mogoče postreči in ustreči vsaki želji cenjenih gg. naročnikov.

Franco Pavšner,

krojač v Ljubljani,

Vodnikov trg št. 4.